

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ευπραξία (Αίθρα) ΜΑΡΙΑ
Καθηγήτρια Περιβαλλοντικού δικαίου
Πολυτεχνείου Κρήτης

Η ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

- Περιβάλλον και ανάπτυξη : Η σχέση τους
- Θεωρητικές αναζητήσεις

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- στα διεθνή κείμενα
 - Η Τελική Πράξη του Ελσίνκι, 1975
 - Η έκθεση Brundtland
 - Η διάσκεψη του Ρίο (Agenda '21)

➤ **ΟΡΙΣΜΟΣ** : «Βιώσιμη θεωρείται η ανάπτυξη, που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενεάς χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες». (έκθεση Brundtland)

➤ **3 ΠΥΛΩΝΕΣ** : ➡ Η Οικονομία

➡ Η Κοινωνία

➡ Το Περιβάλλον

➤ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΡΙΣΜΟΥ:

- Μακροπρόθεσμη προοπτική
- Ποιοτική διάσταση
- Εξισορροπητική λειτουργία

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ : **ΑΟΡΙΣΤΙΑ**
 ΑΣΑΦΕΙΑ
 ΑΜΦΙ & ΠΟΛΥΣΗΜΙΑ

➤ Στην Ευρωπαϊκή Ένωση :

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ

Και σε όλες τις επόμενες Συνθήκες
(Νίκαια, Λισαβώνα)

➤ Στο Εθνικό Δίκαιο :

Στο Σύνταγμα

Στην κοινή νομοθεσία

Στη νομολογία

ΣΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣτΕ

- Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη (ΣτΕ 50/93)
- Βιώσιμη αναπτυξιακή πολιτική (ΣτΕ 2759/94)
- Βιώσιμη ανάπτυξη ακτών (ΣτΕ 3818/95 & 5235/96)
- Βιώσιμο ηλεκτρικό δίκτυο (ΣτΕ 2805/97)
- Βιώσιμο αστικό περιβάλλον (ΣτΕ 4207/97, 376/2014)

- Βιώσιμο οδικό δίκτυο (ΣτΕ 2502/97)
- Βιώσιμη μεταλλεία (ΣτΕ 772/98)
- Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων (ΣτΕ 2990/98, 1688/2005 Ολομ.)
- Βιώσιμη ανάπτυξη δασών (ΣτΕ 2818/1997)
- Βιώσιμος χωροταξικός σχεδιασμός (ΣτΕ 175-9/2021 Ολομ.)

5. Επειδή, με τις διατάξεις του Συντάγματος, **ιδίως με το άρθρο 24 παρ. 1 και 6**, το φυσικό και το πολιτιστικό περιβάλλον έχει αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό. Τα αρμόδια όργανα του Κράτους οφείλουν να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για την αποτελεσματική διαφύλαξη του αγαθού αυτού και, ειδικότερα, να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα, παρεμβαίνοντας στον αναγκαίο βαθμό στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα. Κατά τη λήψη των ανωτέρω μέτρων, **τα όργανα της νομοθετικής και εκτελεστικής λειτουργίας οφείλουν να σταθμίζουν και άλλους παράγοντες, αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον**, η επιδίωξη όμως των σκοπών αυτών και η στάθμιση των προστατευόμενων αντίστοιχων εννόμων αγαθών πρέπει να συμπορεύεται προς την υποχρέωση της Πολιτείας να μεριμνά για την προστασία του περιβάλλοντος κατά τέτοιο τρόπο, ώστε **να εξασφαλίζεται βιώσιμη ανάπτυξη.**

Περαιτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 24 παρ. 1 και 2, 79 παρ. 8 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος προκύπτει ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός, ο οποίος αποτελεί τη χωρική έκφραση των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, ανήκει στην αρμοδιότητα του κράτους, το οποίο υποχρεούται, σύμφωνα με τις αρχές και τα πορίσματα της επιστήμης της χωροταξίας, να λαμβάνει τα αναγκαία για τον ορθολογικό χωροταξικό σχεδιασμό μέτρα, προκειμένου να διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος, οι κατά το δυνατόν βέλτιστοι όροι διαβιώσεως του πληθυσμού και η οικονομική ανάπτυξη σύμφωνα με την αρχή της αειφορίας (ΣτΕ 175-179/2021)

Εντός του πλαισίου αυτού, **ουσιώδης συντελεστής για τη βιώσιμη ανάπτυξη** και, κατά μείζονα λόγο, για την προστασία των ευαίσθητων οικοσυστημάτων, των οποίων η οικιστική και εν γένει οικονομική ανάπτυξη πρέπει να συνδέεται με τη διατήρηση του χαρακτήρα τους και του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος και να μην παραβιάζει τη φέρουσα ικανότητά τους, **είναι τα χωροταξικά σχέδια**, με τα οποία τίθενται, με βάση την ανάλυση των δεδομένων και την πρόγνωση των μελλοντικών εξελίξεων, οι μακροπρόθεσμοι στόχοι της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και ρυθμίζεται, μεταξύ άλλων, το πλαίσιο για τη διαμόρφωση των οικιστικών περιοχών, των περιοχών ασκήσεως παραγωγικών δραστηριοτήτων και των ελεύθερων χώρων στις εκτός σχεδίου περιοχές (**ΣτΕ Ολομ. 3478/2000, 613/2002, 2489/2006, 3920/2010, ΣτΕ 7μ. 1421-2, 4013, 4784-5/2013, 4189-93, 4966/2014, 102-3/2018 κ.ά.**).

Βιώσιμη ανάπτυξη και στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς (ΣτΕ 991-3/2021 Ολομ.)

Με τις διατάξεις των αρ. 24 παρ. 1 και 6 Σ το φυσικό και το πολιτιστικό περιβάλλον έχουν αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό προκειμένου να εξασφαλιστεί στα όρια της Χώρας αφενός η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξη των φυσικών πόρων προς **χάρη και των επόμενων γενεών** και αφετέρου η διάσωση και προστασία των μνημείων και άλλων στοιχείων προερχόμενων από την ανθρώπινη δραστηριότητα που συνθέτουν την ιστορική, καλλιτεχνική, τεχνολογική και γενικώς την πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και συμβάλλουν στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

- Η αναγνώριση από τη νομοθεσία κατά τη δεκαετία 1970-1980 της υποχρέωσης εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων πριν από την πραγματοποίηση ανθρωπογενών δραστηριοτήτων είναι η ΑΦΕΤΗΡΙΑ γέννησης της σύγχρονης περιβαλλοντικής νομοθεσίας.
- ΕΤΣΙ ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ κοντόφθαλμη η μονομερής οικονομική ανάπτυξη και
- αυτή εντάχθηκε στην απαίτηση πρόληψης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των έργων.

- **Αποτέλεσμα** **Αναγνώριση της Αρχής της Πρόληψης**
- **Ο θεσμός της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.) το ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ για την εφαρμογή της**

ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΕΕ

- ΟΔΗΓΙΑ 85/337/ΕΚ → ΕΚΤΙΜΗΣΗ
- ΟΔΗΓΙΑ 97/11/ΕΚ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ
- [Οδηγία 2011/92 & ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ (Ε.Ι.Α.)
- 2014/52]
- ΟΔΗΓΙΑ 2001/42/ΕΚ → ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ
- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ
- ΕΚΤΙΜΗΣΗ (Σ.Ε.Α.)

- **Ιστορική εξέλιξη της ενωσιακής νομοθεσίας για την ΕΠΕ και τη ΣΕΠΕ**
- Οι ρίζες του θεσμού της έγκαιρης εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων εντοπίζονται εκτός ΕΕ και δη στις ΗΠΑ από το 1970 στον Εθνικό Νόμο Περιβαλλοντικής Πολιτικής (National Environmental Policy Act, NEPA).
- Σύμφωνα με αυτόν απαιτείται η εκπόνηση περιβαλλοντικών εκτιμήσεων και δηλώσεων περιβαλλοντικού αντικτύπου που να αφορούν τις πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις έργων.
- Το νομοθέτημα αυτό επηρέασε αντίστοιχα νομοθετήματα σε όλον τον κόσμο
- Στην Ευρώπη η σχετική συζήτηση ξεκίνησε τη δεκαετία του 1970 υπό την αιγίδα της Οικονομικής Επιτροπής των ΗΕ για την Ευρώπη

➤ **Η ΕΠΕ σε οδηγίες**

- Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων αποτέλεσε αντικείμενο του παράγωγου ενωσιακού δικαίου από το 1985, οπότε και εκδόθηκε **η οδηγία 85/337/ΕΟΚ** με πεδίο εφαρμογής ένα ευρύ φάσμα δημόσιων και ιδιωτικών έργων, τα οποία αναφέρονται αναλυτικά στα Παραρτήματα I και II.
- Για όσα έργα αναφέρονται στο Παράρτημα I απαιτείται υποχρεωτική ΕΠΕ,
- **ΕΝΩ** για τα έργα του Παραρτήματος II οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών έχουν τη διακριτική ευχέρεια να αποφασίσουν, εάν απαιτείται ΕΠΕ.

- **Η οδηγία 85/337/ΕΟΚ τροποποιήθηκε με τις εξής οδηγίες τρεις φορές:**
- **Οδηγία 97/11/ΕΚ** (διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής – ευθυγράμμιση με τη Διεθνή Σύμβαση Espoo για την εκτίμηση των διασυνοριακών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, 1991)
- **Οδηγία 2003/35/ΕΚ** (ευθυγράμμιση της οδηγίας ΕΠΕ με τις διατάξεις της Διεθνούς Σύμβασης Aarhus για τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε περιβαλλοντικά θέματα)
- **Οδηγία 2009/31/ΕΚ** (τροποποίηση των Παραρτημάτων Ι και ΙΙ της οδηγίας ΕΠΕ με την προσθήκη έργων που σχετίζονται με τη μεταφορά, τη δέσμευση και την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα)

- **Η οδηγία ΕΠΕ** μαζί με τις παραπάνω τρεις τροποποιήσεις της **κωδικοποιήθηκε το 2011 με την οδηγία 2011/92/ΕΕ**
- Η κωδικοποιημένη οδηγία 2011/92/ΕΕ τροποποιήθηκε εκ νέου με την **οδηγία 2014/52/ΕΕ.**
- Ο γενικός στόχος της τροποποίησης ήταν να προσαρμοσθούν οι διατάξεις της κωδικοποιημένης οδηγίας ΕΠΕ, ώστε να αποκατασταθούν οι ελλείψεις, να ενσωματωθούν οι επιτελούμενες περιβαλλοντικές και κοινωνικοοικονομικές μεταβολές και προκλήσεις, και να ευθυγραμμισθούν με τις νέες προκλήσεις.

- Τόσο η ΕΠΕ, όσο και η ΣΕΠΕ συνιστούν **νομικά ρυθμιζόμενες διαδικασίες για τον έγκαιρο εντοπισμό ενδεχόμενων περιβαλλοντικών επιπτώσεων** έργων ή δραστηριοτήτων ή σχεδίων και προγραμμάτων του ανθρώπου με σκοπό αυτές να ληφθούν υπόψη κατά τη διαδικασία λήψης απόφασης περί χορήγησης άδειας του έργου ή της δραστηριότητας ή του σχεδίου ή του προγράμματος.
- Περιλαμβάνουν την **τήρηση των σταδίων** εκείνων σύμφωνα με τα οποία επιδιώκεται η πραγματοποίηση των παραπάνω έργων και δραστηριοτήτων, σχεδίων και προγραμμάτων που σηματοδοτούν επέμβαση στο χώρο και το περιβάλλον (φυσικό και ανθρωπογενές), κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην υποβαθμίζεται αυτό και οι συνιστώσες του.

Είτε για μια μεγάλη
ποικιλία
μεμονωμένων
έργων π.χ. ένα
εργοστάσιο, ένα
αεροδρόμιο, ένα
φράγμα κ.ά.

Περιβαλλοντική
και Στρατηγική
Περιβαλλοντική
Εκτίμηση
μπορεί να
πραγματοποιηθεί

Είτε για δημόσια
σχέδια ή
προγράμματα
διαφόρων τομέων,
π.χ. γεωργία,
αλιεία, χωροταξία
κ.ά.

Οι αρχές που προκύπτουν από την οδηγία ΕΠΕ

:

- Αρχή της έγκαιρης εκτίμησης (αρ. 2 παρ. 1 οδηγίας ΕΠΕ, όπως ισχύει)
- Αρχή της σφαιρικής εκτίμησης (αρ. 3 οδηγίας ΕΠΕ, όπως ισχύει)
- Αρχή της διαβάθμισης των επιπτώσεων (αρ. 4 οδηγίας ΕΠΕ, όπως ισχύει)

- Οι αρχές που προκύπτουν από την οδηγία ΕΠΕ
- Αρχή της έγκαιρης εκτίμησης (αρ. 2 παρ. 1 οδηγίας ΕΠΕ, όπως ισχύει)

Κεντρική ιδέα: τα έργα, τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον λόγω, μεταξύ άλλων, της φύσης, του μεγέθους ή της θέσης τους, υπόκεινται σε υποχρέωση αδειοδότησης και εκτίμησης των επιπτώσεών τους και μάλιστα **ΠΡΙΝ** χορηγηθεί η άδεια (εφαρμογή της αρχής της πρόληψης)

Επίσης, πραγματοποιείται :

- **έγκαιρη παροχή πληροφοριών** από τον κύριο του έργου,
- **πλήρης ενημέρωση των αρμόδιων αρχών** σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις ενός σχεδίου/έργου, καθώς και
- **συμμετοχή του κοινού**

➤ **Αρχή της σφαιρικής εκτίμησης (αρ. 3 οδηγίας ΕΠΕ, όπως ισχύει)**

Κεντρική ιδέα: η συνεκτίμηση όλων των πτυχών των συνεπειών στις επιμέρους συνιστώσες του περιβάλλοντος και των αλληλεπιδράσεών τους

Τα περιβαλλοντικά αγαθά και μέσα δεν πρέπει να θεωρούνται μεμονωμένα, αλλά στο σύνολο των επιπτώσεων και των αλληλεπιδράσεών τους

Πιο συγκεκριμένα, η αρχή της σφαιρικής εκτίμησης συμπίπτει με την **πρώτη φάση της διαδικασίας ΕΠΕ**, κατά την οποία γίνεται:

εντοπισμός, περιγραφή και αξιολόγηση των άμεσων και έμμεσων επιπτώσεων ενός σχεδίου/έργου σε διάφορους παράγοντες όπως: στον πληθυσμό και την ανθρώπινη υγεία, στη βιοποικιλότητα και ιδίως στα προστατευόμενα είδη και ενδιαιτήματα με βάση την οδηγία 92/43 και την οδηγία 2009/147 για τα άγρια πτηνά, στο έδαφος, ύδατα, τον αέρα και το κλίμα, στα υλικά αγαθά, στην πολιτιστική κληρονομιά και στο φυσικό τοπίο, και στην αλληλεπίδραση μεταξύ όλων των παραγόντων αυτών.

➤ Αρχή της διαβάθμισης των επιπτώσεων (αρ. 4 οδηγίας 85/337/ΕΟΚ)

Κεντρική ιδέα: πρέπει να επιφυλάσσεται διαφορετική μεταχείριση και αντιμετώπιση των έργων ανάλογα με την έκταση των επιπτώσεων, που αυτά δύνανται να επιφέρουν στις περιβαλλοντικές συνιστώσες.

Με άλλα λόγια, δεν συνεπάγονται όλα τα έργα τις ίδιες επιπτώσεις, άμεσες ή έμμεσες, στο περιβάλλον και επομένως αυτά κατηγοριοποιούνται και διαβαθμίζονται ανάλογα (κατηγορία I, II ή κατηγορία A1, A2, B κ.ά) και συναρτώνται με διαφορετικές και πιο αυστηρές προϋποθέσεις προκειμένου να τους χορηγηθεί η σχετική άδεια.

- **Η υποχρέωση του κυρίου του έργου για παροχή πληροφοριών (άρθρο 5 οδηγίας ΕΠΕ, όπως ισχύει)**
- Αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν τουλάχιστον:
- Περιγραφή του έργου όπου περιλαμβάνονται πληροφορίες σχετικά με την τοποθεσία, τον σχεδιασμό, το μέγεθος και άλλα σχετικά χαρακτηριστικά του έργου
- Περιγραφή των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων που το προτεινόμενο έργο ενδέχεται να προκαλέσει στο περιβάλλον
- Περιγραφή των χαρακτηριστικών και/ή των μέτρων που προτείνουν για την αποτροπή, την πρόληψη, τον μετριασμό και, εάν είναι δυνατόν, την αντιστάθμιση τυχόν σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον

➤ Η υποχρέωση του κυρίου του έργου για παροχή πληροφοριών

- Αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν τουλάχιστον:
- Περιγραφή εύλογων εναλλακτικών λύσεων που μπορούν να εξεταστούν από τον κύριο του έργου, οι οποίες είναι σχετικές με το έργο και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του και αναφορά των βασικών επιχειρημάτων για την επιλεγείσα εκδοχή, λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις του έργου στο περιβάλλον
- Μη τεχνική περίληψη των πληροφοριών που αναφέρονται παραπάνω
- Κάθε συμπληρωματική πληροφορία που καθορίζεται στο Παράρτημα VI και αφορά τα ειδικά χαρακτηριστικά ενός έργου ή τύπου έργου και τους περιβαλλοντικούς παράγοντες που ενδέχεται να επηρεαστούν

- Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, **η τροποποίηση της οδηγίας ΕΠΕ προέκυψε :**
- προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα της διαδικασίας εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, να οργανωθούν τα διάφορα στάδια της διαδικασίας και να αυξηθούν η συνοχή και η συνέργεια με άλλα νομοθετήματα και πολιτικές της ΕΕ, καθώς και με στρατηγικές και πολιτικές που έχουν αναπτύξει κράτη μέλη σε πεδία εθνικής αρμοδιότητας (σημείο 3 προοιμίου οδηγίας 2014/52).

➤ Επειδή, περιβαλλοντικά προβλήματα όπως η αποτελεσματική χρήση των πόρων, η βιοποικιλότητα, η κλιματική αλλαγή και οι κίνδυνοι φυσικών καταστροφών, έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία για τη χάραξη πολιτικής και πρέπει επομένως να αποτελούν καίρια στοιχεία των διαδικασιών εκτίμησης και λήψης αποφάσεων, ειδικά όταν πρόκειται για έργα υποδομής (σημείο 4 προοιμίου οδηγίας 2014/52).

- Επειδή θεωρήθηκε ότι η αναθεωρημένη Οδηγία εξυπηρετεί τη συνοχή με άλλες πολιτικές και στόχους της ΕΕ διότι μπορεί να διαδραματίσει καίριο ρόλο στην επίτευξη αποτελεσματικής χρήσης των πόρων (π.χ. με την καθιέρωση νέων απαιτήσεων για την εκτίμηση θεμάτων, όπως η βιοποικιλότητα και η κλιματική αλλαγή που συνδέονται με τη χρήση των φυσικών πόρων), γεγονός που συμβάλλει στην υλοποίηση του χάρτη πορείας για μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη. Άλλωστε η αναθεώρηση της οδηγίας ΕΠΕ είχε ενταχθεί στη στρατηγική «Ευρώπη 2020», και ιδίως στην προτεραιότητα για βιώσιμη ανάπτυξη.

- Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, **η τροποποίηση της οδηγίας ΕΠΕ προέκυψε :**
- Γενικότερα, ο σκοπός της αναθεώρησης της Οδηγίας είναι η ενίσχυση των διατάξεων που αφορούν την ποιότητα της ΕΠΕ, ώστε να επιτευχθεί υψηλό επίπεδο περιβαλλοντικής προστασίας. Πράγματι, η ικανότητα να λαμβάνονται έγκυρες αποφάσεις για τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο ενός έργου εξαρτάται – σε μεγάλο βαθμό – από την ποιότητα των πληροφοριών που χρησιμοποιούνται στην τεκμηρίωση της ΕΠΕ και από την ποιότητα της διαδικασίας ΕΠΕ, στοιχεία που ενισχύθηκαν με την αναθεωρημένη Οδηγία 2014/52.

➤ Εξαιρέσεις

- Στην οδηγία ΕΠΕ, όπως ισχύει, προβλέπεται (αρ. 1 παρ. 3) ότι τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίζουν κατά περίπτωση εάν αυτό προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο, να μην εφαρμόζουν την οδηγία **για έργα ή τμήματα έργων, που εξυπηρετούν αποκλειστικά σκοπούς εθνικής άμυνας ή έργα που εξυπηρετούν αποκλειστικά σκοπούς αντιμετώπισης έκτακτων περιστατικών πολιτικής προστασίας, εφόσον κρίνουν ότι η εφαρμογή της οδηγίας θα έχει δυσμενή επίπτωση στους σκοπούς αυτούς.**

- **Συμπερασματικά,** το ενωσιακό πλαίσιο της ΕΠΕ γίνεται συνεκτικότερο και αυστηροποιείται και αυτό διότι :
- Δεν επιδιώκεται μόνον η βελτίωση της προστασίας του περιβάλλοντος αλλά και της ποιότητας της διαδικασίας εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθώς επίσης και η αύξηση της συνοχής και της συνέργειας με άλλα νομοθετήματα και πολιτικές της ΕΕ.
- Λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα για τα είδη και τους προστατευόμενους οικοτόπους, για υψηλότερο επίπεδο προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος και για την κλιματική αλλαγή

- Επιβάλλεται ρητή πλέον υποχρέωση στις αδειοδοτούσες αρχές να αιτιολογούν τις αποφάσεις τους, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων και τις πληροφορίες που έχουν συλλεγεί
- Υπογραμμίζεται ρητά η απλούστευση των διαδικασιών όταν η ΕΠΕ απορρέει από την παράλληλη εφαρμογή περισσότερων νομοθετημάτων
- Συρρικνώνεται το εξαιρετικό πεδίο της ΕΠΕ

- **Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση στο παράγωγο ενωσιακό δίκαιο**
- Η στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων αποτέλεσε αντικείμενο του παράγωγου ενωσιακού δικαίου από το 2001, οπότε και εκδόθηκε η οδηγία **2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων»**
- Η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση (ΣΠΕ) αποτελεί ουσιαστικά εκείνη τη διαδικασία, η οποία επεκτείνει την έννοια και τις αρχές μιας ΕΠΕ (Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων), εφαρμόζοντάς τες:

➤ **Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση στο παράγωγο ενωσιακό δίκαιο**

- σε σχέδια και προγράμματα, τα οποία εκπονούνται για συγκεκριμένους τομείς (γεωργία, δασοκομία, αλιεία, ενέργεια, βιομηχανία, μεταφορές, διαχείριση αποβλήτων, διαχείριση των υδάτων, τηλεπικοινωνίες, τουρισμός, πολεοδομικός και χωροταξικός σχεδιασμός και χρήση γης),
- σε σχέδια και προγράμματα για τα οποία απαιτείται εκτίμηση βάσει της Οδηγίας 92/43 (άρθρα 6 & 7),
- σε σχέδια και προγράμματα τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων εκτός αυτών που υπάγονται στην οδηγία ΕΠΕ.

- Η διαφορά με την Οδηγία για την περιβαλλοντική εκτίμηση (85/337 και νυν 2014/52/EK) έγκειται στο γεγονός ότι η μεν πρώτη έχει ως αντικείμενο έργα ή δραστηριότητες, ενώ
- η Οδηγία για τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση έχει ως αντικείμενο σχέδια ή προγράμματα, που προαναγγέλλουν τα παραπάνω έργα ή δραστηριότητες.
- Στην ουσία πρόκειται όχι μόνον για διαφορετικές κλίμακες, αλλά και για διαφορετικό αντικείμενο.
- Επομένως, το νέο στοιχείο το οποίο εισάγει η οδηγία 2001/42/EK συνίσταται στο ότι επιβάλλει την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής παραμέτρου (μελέτη και αξιολόγηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων στο περιβάλλον), ex ante και μάλιστα ένα ή περισσότερα επίπεδα πριν και πιο πάνω από εκείνο της οδηγίας 85/337/EK, δηλ. της περιβαλλοντικής εκτίμησης.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 της οδηγίας, **στόχος** της είναι η υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην προετοιμασία και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Ως σχέδια και προγράμματα εννοούνται εκείνα :

- που εκπονούνται ή/ και εγκρίνονται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, ή
- που εκπονούνται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση, και
- που απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων.

Στα παραπάνω συμπεριλαμβάνονται και εκείνα τα σχέδια και προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ, καθώς και οι τροποποιήσεις τους.

- **Στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων** απαιτείται στις περιπτώσεις, που εκπονούνται σχέδια και προγράμματα που αφορούν
- στον **πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό**, όσο και
- σε ορισμένους βασικούς τομείς της οικονομίας, όπως **η γεωργία, η δασοπονία, η αλιεία**, κ.α., που καθορίζουν το πλαίσιο μελλοντικών αδειών έργων που απαριθμούνται στα Παραρτήματα της οδηγίας ΕΠΕ, καθώς και
- στα σχέδια και προγράμματα, για τα οποία κρίνεται αναγκαία μια τέτοια εκτίμηση βάσει της οδηγίας **92/43/ΕΟΚ** για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας.

➤ **Εξαιρέσεις**

- Από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας εξαιρούνται τα σχέδια και προγράμματα που εξυπηρετούν αποκλειστικά σκοπούς εθνικής άμυνας ή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και δημοσιονομικά σχέδια και προγράμματα ή σχέδια και προγράμματα που αφορούν στον προϋπολογισμό.

- Η στρατηγική εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΣΕΠΕ), η οποία εμπεριέχει την εκπόνηση στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΣΜΠΕ), τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων, τη συνεκτίμηση της στρατηγικής περιβαλλοντικής μελέτης, τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων κατά τη λήψη αποφάσεων και την παροχή πληροφοριών σχετικά με την απόφαση, πραγματοποιείται **κατά την εκπόνηση ενός σχεδίου ή προγράμματος και πριν από την έγκρισή του ή την έναρξη της σχετικής νομοθετικής διαδικασίας.**
- Στην περιβαλλοντική μελέτη πρέπει να εντοπίζονται, να περιγράφονται και να αξιολογούνται οι **ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος**, καθώς και λογικές εναλλακτικές δυνατότητες, λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του σχεδίου ή προγράμματος

- Τα χαρακτηριστικά του προτεινόμενου σχεδίου ή προγράμματος και η ΣΜΠΕ τίθενται στη διάθεση των **αρμόδιων αρχών και του κοινού**, δηλαδή οποιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου, των ενώσεων, οργανώσεων ή ομάδων τους, που ορίζονται από τα ίδια τα κράτη μέλη.
- Στις αρχές και στο κοινό πρέπει να δοθεί, σύμφωνα με την Οδηγία, **έγκαιρη και πραγματική ευκαιρία**, εντός ευλόγων χρονικών περιθωρίων, να εκφράσουν τη γνώμη τους πριν το σχέδιο ή πρόγραμμα εγκριθεί ή αρχίσει η σχετική νομοθετική διαδικασία.

- Με την Οδηγία 2001/42 σηματοδοτείται μια αλλαγή του τοπίου στα ζητήματα της περιβαλλοντικής εκτίμησης.
- Από τις κατ' ιδίαν δραστηριότητες και έργα μεταβαίνουμε στα **σχέδια και προγράμματα**, έννοιες πιο γενικές που εμπεριέχουν και άλλους τομείς, όπως για παράδειγμα τα επενδυτικά σχέδια ή τη χωροταξία.
- Διευρύνεται επομένως σημαντικά το πεδίο εφαρμογής του θεσμού της εκτίμησης των επιπτώσεων, ενώ
- η έγκριση διαδικασιών εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων μεταφέρεται στο στάδιο του σχεδιασμού, αλλά και στο πιο πρώιμο στάδιο του προγραμματισμού.

- Η μεγάλη καινοτομία της ΣΠΕ είναι ότι πριν από τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική άδεια ενός μεμονωμένου έργου απαιτείται μια προηγούμενη πιο ευρεία περιβαλλοντική μελέτη και στάθμιση των επεμβάσεων στο περιβάλλον.
- Αρα, η οδηγία ΣΠΕ επιβάλλει την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής παραμέτρου ένα ή περισσότερα επίπεδα πριν και πιο πάνω από εκείνο της οδηγίας για την ΠΕ.
- Έτσι η επιστημονική αξιολόγηση γίνεται πιο πολυεπίπεδη.
- Εγγυάται πιο συστηματική και πιο ολοκληρωμένη εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε πολύ πιο πρώιμο στάδιο

➤ Από την εκτίμηση ΕΡΓΩΝ και ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

➤ Στην εκτίμηση ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΩΝ

➤ Στην εκτίμηση ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

➤ Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2001/42

- έγινε με την έκδοση της υπ' αρ. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.08.2006 Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ) των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του Υφυπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΦΕΚ 1225 Β/5.9.2006).

- Παραδείγματα εφαρμογής της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης οι περιπτώσεις των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης όπως
 - π.χ. του Ειδικού Πλαισίου των ΑΠΕ ή
 - του Τουρισμού ή
 - της Βιομηχανίας ή πιο πρόσφατα
 - των Υδατοκαλλιεργειών

➤ ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

- Το ειδικό χωροταξικό του τουρισμού ακυρώθηκε το 2015 με απόφαση του ΣΤΕ.
- Το ειδικό χωροταξικό των ΑΠΕ είναι υπό αναθεώρηση και αναμένεται ακόμη η έγκρισή του.
- Υπό εκπόνηση βρίσκονται τα ειδικά χωροταξικά των logistics (εφοδιαστική αλυσίδα) καθώς και των ορυκτών πρώτων υλών.

➤ ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

- Σχετικά με τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό
- η συντριπτική πλειοψηφία των χωροταξικών πλαισίων (ΕΧΠ, ΠΧΠ) και πολεοδομικών σχεδίων (ΤΠΣ, ΕΠΣ, πρώην ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ) αλλά
- και των ειδικών κατηγοριών (ΕΣΧΑΔΑ, ΕΣΧΑΣΕ, ΠΟΤΑ, ΠΟΑΠΔ) καθώς
- και όλα τα έργα που σχεδιάζονται εντός περιοχών Natura 2000 υπάγονται σε ΣΠΕ και ΣΜΠΕ.

- Σχετικά με την υποχρέωση ΣΠΕ και εκπόνησης ΣΜΠΕ για τα ΕΧΠ
- Η νομολογία δέχεται (ΣτΕ 1421 & 1422/2013) ότι «....Για σχέδια και προγράμματα εθνικού επιπέδου, τα οποία αφορούν, μεταξύ άλλων, το χωροταξικό σχεδιασμό παραγωγικών τομέων της εθνικής οικονομίας, όπως είναι αυτός της ενέργειας ακολουθείται υποχρεωτικώς η διαδικασία της στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης.....».Στις περιπτώσεις αυτές εκπονείται Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ)

- Επίσης, με τις **ΣτΕ 1824/2012 και 649/2009** αποφάσεις του, το Συμβούλιο της Επικρατείας δέχθηκε ότι η τροποποίηση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (ΓΠΣ) προϋποθέτει προηγούμενη εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων κατά την οδηγία ΣΠΕ και την ΚΥΑ 107017/2006, και ότι δεν αρκεί η έκδοση ειδικής πολεοδομικής μελέτης, διότι δεν προκύπτει ότι η μελέτη έτυχε των διαδικασιών διαβούλευσης.

- Όμως, και η νομολογία του ΔΕΕ είναι σημαντική για το ζήτημα της ΣΠΕ και της σύνδεσής της με τα ειδικά χωροταξικά πλαίσια. Έτσι, ήδη από την υπόθεση **C-567/10 (Inter-Environnement Bruxelles ASBL κλπ κατά Région de Bruxelles-Capitale)**, απόφαση της 22-3-2012, το ΔΕΕ έκρινε ότι η έννοια των σχεδίων και προγραμμάτων «που απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων», κατά το άρθρο 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας 2001/42, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι καλύπτει επίσης τα ειδικά χωροταξικά σχέδια.

- Εξαιρετικό ενδιαφέρον για τη ΣΠΕ έχουν οι πρόσφατες αποφάσεις της Ολομέλειας του ΣτΕ για τον ΟΛΠ (Λιμένα Πειραιά).
- Με τις ΣτΕ 547-9/2022 [Γενικό Προγραμματικό Σχέδιο (Master Plan) Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς, Ο.Λ.Π. Α.Ε]. αποφάσεις του, το ΣτΕ δέχθηκε ότι πριν από τις προσβαλλόμενες πράξεις της Επιτροπής Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Λιμένων (ΕΣΑΛ) έπρεπε να είχε προηγηθεί στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση, προκειμένου να ερευνηθούν, όπως απαιτεί η οδηγία, "όσο το δυνατόν νωρίτερα" και κατόπιν τήρησης της δέουσας διαδικασίας διαβούλευσης (βάσει της ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ. 107017/28.8.2006), οι επιπτώσεις στο περιβάλλον του σύνθετου αυτού σχεδίου, το οποίο συνεπάγεται επέκταση και μεγέθυνση του λιμένα σε πολλαπλά πεδία δραστηριοτήτων.
- Δεν ευσταθούν δε οι ισχυρισμοί, σύμφωνα με τους οποίους η εθνική νομοθεσία επιτρέπει, κατά τρόπο μη αντιβαίνοντα στην οδηγία 2001/42/ΕΚ, την παράλειψη εκπόνησης ΣΜΠΕ, εάν μετά την έγκριση του Master Plan επακολουθήσει περιβαλλοντική αδειοδότηση του συνόλου των έργων του λιμένος.

